

Smart berriena niretzat, besterentzat zabor elektronikoa

Krisiak krisi, Eguberriotan mundu aberatseko etxe asko bete dira azken belaunaldiko *smartphone*, tableta eta klase guztietako tresna elektroniko sofistikatuz. Trukean zaborretara jaurtikita telebista, ordenagailu eta urte gutxitan zaharkitutako beste gailu ugari hartu dute herrialde txirotarako bidea. Gu txapeldun zaborra esportatzen.

| PELLO ZUBIRIA KAMINO |

EGUBERRIOTAN EROSI MILIOIKA telefono sakelako, teklatu, tableta, jostailu, kamera digital eta bestelako gailu elektronikok gizenduko dute datozen urteetan herrialde txirotara bidaiatuko duen zabor elektroniko uholdea. Nazio Batuen Erakundeak ohartarazi du. Zabor elektronikoa %33 handituko da datozen lau urteotan, Egiptoko zortzi piramidek adinako pisuz.

Abenduaren 14an eman zuen NBERen *Solving the E-Waste Problem* (StEP) egitasmoak plazaratutako informazio horren berri John Vidalek *The Observer* egunkari ingelesean. Txostenari oihartzun egin zaio beste zenbait kazetatan ere. Irakurleei albiste kezkarriok zabaltzeko lana hartu duten kazetariak, ordea, ez lukete pentsatu behar egia ezagutarazteak joera ezertan aldatuko duenik. Bortitzegia da kontsumismoaren inertzia.

ARGIAko orriotan 2009ko otsailean idatzi ziren antzekoak “*Gero eta e-zabor gehiago sortzen du e-gizarteak*” kronikan, azalduz nola *Silicon Valley Toxics Coalition* (SVTC) erakundeak alerta piztua zuen planetan gehien ugaritzen ari den zaborraz *Global e-Waste Crisis* informearekin. Bost urteren buruan okerrago dago mundua.

NBERen kalkuluetan, 2013an bertan 50 milioi tona zabor elektronikoa

metatu da planetan, pertsonako zazpi kilo. Ez noski mundutar guztiok berdin sorturik. AEBetako herritar bakoitzak batz bestea ia 30 kilo zarama elektronikoa jaurti zuen; Txinako pertsona bakoitzak, aldiz, 5 kilo baino gutxiago. StEPek bere gunean daukan mapan arakaturik jakin dezakegu Espainiako jendeak 18 kilo pilatu dutela; Frantziakoek 21. Euskaldunon kopuruak Frantziakoekin gainera ibiliko dira, ziur.

StEPeko arduradunen esanetan 2017rako metatuko diren telebista, telefono, ordenadore, pantaila, jostailu elektronikoa eta abarrek beteko lituzkete 25.000 kilometrotan bata bestearen ondoan jarritako 40 tonako kamioiak.

Traste zahar guztietatik asko balizko birziklatzaileek “erabilitako tresna” izendatuta esportatzen dituzte herrialde txirotara, berriro saltzeko edo garapenerako laguntza balira bezala. Amerika aberatsekoak nagusiki Asia eta Hego Amerikara, Europakoak gehien bat mendebaldeko Afrikara. Zein da trafiko ilegal honen tamaina?

Poliziek egiten duten kalkulua Interpoleko iturrietatik bildu du John Vidalek: Europatik irtetean kontrolatutako hiru kontainerretatik batek legez kanpoko zabor elektronikoa zeraman. Txunditzeko zifra da polizien ahotik entzunda.

Harmony Foundation erakundeak bere webgunean daukan irudian neskatoa birziklatzeko zain dagoen e-zabor metaren aurrean, eskuetan duela orain gutxi puntakoa zen *Mac* baten teklatu moñoñoa. Softwareak daraman martxarekin, ordenagailu bat gaur egun bi urtetan zaharkitzen da eta sakelako telefonoak tarte laburragoan. Baztertutako tresna elektroniko askok atal asko dauzkate aldatu ezinezkoak. Duela gutxi esaten bazen merkeagoa zela gailu berria erostea lehenago konpontzea baino, urrats bat gehiago eginik orain teknologiak eragin du gailu horietako asko konpondu ezinezkoak izatea. Tresna elektroniko asko ezin birziklatuak dira gaur. Atalen miniaturizazioaren eraginez, izugarri konplexu bilakatu dira. Eskuko ordenagailu xume batek bere baitan dauka ehunka substantzia ezberdin, dozenaka metal eta plastiko eta desmuntatzen oso zailak diren hainbat pieza.

Aldiz, kontrastea egiten du Interpolen salaketa ezarritakoen kopuruari: 40 konpainia baino ez. Poliziek argudiatzen dute legeek ez dietela urrunago iristerik baimentzen.

Massachusettsko MIT famatuak kalkulatu du AEBetan 2011n 12 milioi telefono mugikor bildu zirela birziklatzeko baina 120 milioi saldu. Arazoa da birziklatze kopuru ahul hori, baina are arazo handiagoa dakar gailu berriek tamaina txikiagoan dakarten konplexutasunak.

“Eraman nire bistatik”

Urruneko parajeren batean desegin-gidatutako Europatik eta batik bat Amerikatik edo Japoniatik eramandako tresnok, dauzkaten metalak eta osagai batzuk ateratzeko. Teknologia handiko ekipamenduok gai toxikoz eginak daude. Karkasetako eta barne zirkuituetako plastikoei bromoa daukate, sutan nekezago kiskal daitezten. Konektatzaile- eta aleazioetan berilioa dago. Soldatzeak eztaiz eginak dira. Izpi katodikoekin tutuetan beruna eta barria aurki daitezke, merkurioa lanparetan. Horiekin egiten dute borroka herrialde txirotako milaka jendeak —asko haurrak— kasik esku hutsik.

Legez kontrako trafikoa hau eragozten ahalegintzen da, besteren artean, *Basel Action Network* (BAN) erakundeak, izen hori hartu duena

niko, MP3, kamera digital, GPS, bideokamera eta tableta irakurgailuen salmenta gora doa tximista bezala. Kopuru harrigarri horiei gehitu behar zaie sekula baino obsoleszentzia laburragoak izatea. Lehen hozkailuak, telebistak edo irratiak hamarkada batzuetarako balio ziguten; gaur edozein traste elektronikoa zaharkitutzat daukagu bi edo hiru urteren buruan.

Hiper-kontsumoak eta hiper-obsoleszentziak, biek elkar harturik, aberasten dute elektronikaren industria. Behar bada asebetetzen gure egoa, gure abiadura beharra, gure lehiakortasun tarteak; baina munduan barrena sortzen dituzte ere zabor mota berrizko mendiak: *e-zaborrezkoak*”.

2017an, kalkulatu dute Nazio Batuen Erakundeak, munduan 10.000 milioi telefono mugikor egongo da martxan. Bost urteotan %33 handituko da zabor elektronikoa. Zer egin agintariek ezin badute bermatu egunero multinazionalak merkaturatzen dituzten tresna berriak berrerabili, konpondu eta birziklatzeko modukoak izatea?

Gipuzkoako Usurbilen hiru gizon gaztek *Eginklik!* taldea sortu dute, eskuratzen dituzten ordenagailu usuak konpondu, osatu, martxan jarri eta horiek herrian bertan eskuratu ezinean dabiltzanei oparitzeko. Bergaran jende helduagoak *KafeKonpon* antolatu du, matxuratutako gailuak bota ez baina konpon-tzen ahalegintzeko. Keinu txikiak baina helburu handiz. ■

Suitzako Basilean adostu zelako 1994an munduko hondakin elektronikoen trafikoa arautzeko ituna... orain artean zenbait herrialdek sinatu ez dutena, tartean Israel, Japonia eta AEBak.

BANeko lider ezagunetarik den Jim Puckettek berrikitan idatzi du *“A place named Away”*. *Away* euskaraz “urruti” edo “hor nonbait” esango genuke: “Utzi traste zahar hau hor nonbait” edo “Eraman hemendik urruti”. Puckettek kontatu du zer aurkitu daitekeen *urruti* horietan, Ghanako hiriburuko Agboglobloshie auzunean, esaterako.

Puckettek idatzi duenez, “Duela hilabete gutxi segundoko milioika milioi agindu prozesatzen zituzten makinak, tekla bat ukitzearekin

mezuak mundu osoraino helarazten zituztenak, edo ahur-beteko azaleran liburutegi osoa zeukatenak, metal eta plastikozko eskeleto bilakaturik aurkitzen dira munduko herririk txiroenetan, mailuka eta sutan desegin ditzaten, ke eta lurrin hilgarriak isuriz”.

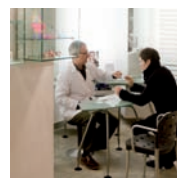
Txatartegi basati horietan teknologia neolitikoaz, kolpeka, birrintzen dituzte Informazioaren Aroko eta Ezagutzaren Gizartearen erlikiak, beren zirkuitu mikroskopiko, transistore eta semikonduktoretatik merkatu beltzean saltzeko metalen bat harrapatzeko irrikaz. Hori bai, mailukadez eta suaz gain azidorik erregarrienak ere usatuz.

Dio Puckettek: “Bideojoko, PDA, inprimagailu, jostailu elektro-

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia · T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

Zerbitzua
Kalitatea
Garantia

